

Behöver Sverige oro sig för en tom plånbok?

Pär Fagerström har läst "Underskottsmyten" av Stephanie Kelton.

RECENSION Alla regeringar, inte minst Sveriges, öser nu ut miljarder för att under coronapandemin hålla ekonomierna under armarna. 2020 och 2021 blir överallt år med stora statliga budgetunderskott och stigande statsskulder. Problemet?

Ja, enligt hittills rådande statsfinansiella konventioner måste underskotten när krisen är över vändas till överskott, svängremmar dras åt och statsskulder bankas ner.

Men fram växer nu en annan teori, MMT, Modern Monetary Theory, som säger att för länder som till exempel USA, Storbritannien, Sverige, Canada och Japan behöver det här inte alls ses som problem. Se det, tvärtom, som ett kliv in i en ny och smartare ekonomisk modell.

Stephanie Kelton, professor i nationalekonomi vid ett universitet på Long Island, New York, beskriver i boken "Underskottsmyten" dels själva MMT-teorin, dels hur den skulle kunna tillämpas i en amerikansk kontext.

Kelton var tidigare rådgivare till den demokratiska presidentkandidaten Bernie Sanders. Delar av Sanders ekonomiska program lyftes in i Joe Bidens valplattform, så en eller annan version av MMT kanske blir officiell politik inom kort.

MMT, förklarar Kelton, kan tillämpas på "alla i monetär mening suveräna stater". Med det menas en stat som ger ut en egen valuta utan fasta bindningar till andra valutor. Sverige och Norge är sådana stater, men inte Finland eller Danmark vars valutor är euro, respektive krona knuten till euron.

Hur får då en sådan stat som vår sina pengar? MMT-svaret är enkelt: Genom att tillverka dem. Det är inte våra skatter som ger staten dess pengar. I stället skjuter staten ut pengar i ekonomin, och tar tillbaka en del i form av skatter.

Men det återtagets ändamål är inte att finansiera statens utgifter, det gör staten på egen hand, med sedelpress eller, främst, knapptryckningar i Riksbanken. Skatterna är till för annat, nämligen att dra in köpkraft (för att undvika inflation och för omfördelning), och att främja eller motverka olika företagsformer (såsom skatter i flera lager på alkohol och bensen, men lägre moms på mat och böcker).

En monetärt suverän stat kan således själv finansiera sina utgifter och betala sin statsskuld när den vill.

Annat var det förr: före första världskriget gällde guldmyntfot och guldvärdet satte då gränser som inte kunde överskridas. Efter andra världskriget gällde i flera decennier Bretton Woods-systemet där dollars värde satte gränsen. Och därefter har många stater haft utlandsskulder som hindrat suveräniteten. Vid denna typ av gränser måste en stat i princip kunna betala sin statsskuld till utomstående.

Sverige lämnade under mödot dessa typer av bindningar under 90-talet,

Finansminister Magdalena Andersson har fått öppna plånboken under pandemin.

FOTO: TT

Kulturredaktör
Erik Jersenius
021-19 91 15
erik.jersenius@vlt.se

Arkeologen Daniel Leviathan har skapat en digital minnesplats på begravningsplatsen i Solna. FOTO: KARL GABOR/TT

De döda talar på begravningsplats

KULTUR Arkeologen Daniel Leviathan tilldelas årets Binfeldstipendium om 500 000 kronor för sitt arbete med en digital minnesplats.

Genom QR-koder på gravstenar kommer besökare där att få lära känna några av de förintelseöverlevare som kom till Sverige.

Minnesplatsen "Förlorade röster – spåren efter 1945 års räddade" låter besökaren stifta bekantskap med 66 olika förintelseöverlevare, skriver Micael Binfeldts stiftelse i ett pressmeddelande.

Gemensamt är att de alla anlände till Sverige med de så kallade Vita båtarna och att de efter endast en kort tid dukade under till följd av undernäring och sjukdomar. De ligger i dag begravda på Norra judiska begravningsplatsen i Solna.

Binfeldstipendiet kommer att delas ut på den internationella minnesdagen för Förintelsens offer den 27 januari. (TT)

KULTUR
OCH NÖJE PÅ
VLT.SE

LITTERATUR

Stephanie Kelton
"Underskottsmyten - modern penningteori och konsten att bygga en bättre ekonomi" (Verbal förlag)

och är numera en monetärt suverän stat. Den fråga MMT väcker är om vi egentligen har förstått innebörden i det nya läget?

Det möjliggör ett helt annat synsätt än "krona-för-krona"-finansiering av varje statsutgift. I stället – och det är MMT:s kärna – ska staten se till att alla resurser i ekonomin (arbetskraft, kapital, energi) används.

Om detta optimala gaspådrag bara uppstår om statens budget visar underskott, så är det i sig inget fel. Tvärtom, ett statligt överskott i en hackande ekonomi är till ingen nytta. Men om ekonomin närmar sig kapacitetstaket med risk för inflation, ska staten hålla igen.

Före pandemin gällde ett överskottsmål för svenska statens budget, trots sådär 400 000 arbetslösa, bostadsbrist och skavanker både här och där. I Stephanie Keltons terminologi styrdes politiken av finansiella begränsningar i stället för av reella behov. "Våra missuppfattningar om statens underskott leder till ett ohyggligt slöseri", menar hon.

Nu, under pandemin, pratar Magdalena Andersson och januaripartierna sällan om finansiella begränsningar. Hur blir det sedan?

I USA är det vänsterkrafter som hyllar MMT. Högerut råder skepsis. Den nya svenska högersajten Bulletin gav sålunda plats för en text av Otmars Isson, före detta chefekonom i Europeiska Centralbanken, som dömer ut MMT som lättsinnig. Men, medger

Före pandemin gällde ett överskottsmål för svenska statens budget, trots sådär 400 000 arbetslösa, bostadsbrist och skavanker både här och där.

han: "Tekniskt sett har MMT:s förespråkare rätt när de påpekar att varje land som kan betala sina skulder i egen valuta inte kan gå i konkurs. Det finns ju inte några gränser för hur mycket pengar de kan skapa."

Keltons samling exempel på hur en MMT-inspirerad politik skulle kunna genomföras (verktyg för att hejda inflation med mera) är relevanta för USA. Det vore intressant om svenska ekonomer, gärna av olika schatteringar, fördjupade sig i ämnet. Skulle Sverige uthålligt kunna tillämpa MMT? Är vi så monetärt suveräna att statsskulden storlek är ointressant? Sverige skiljer sig från USA bland annat i att utrikeshandel är en mycket större del av vår ekonomi än den är i USA. Kro-nans kurs är därmed viktig. Vad betyder det i sammanhanget?

Genomtänkta svar på sådana frågor kan vara värt ett ekonomipris till Alfred Nobels minne!

Pär Fagerström